

Statens vegvesen

Hordaland fylkeskommune

22 DES 2014

Hordaland fylkeskommune
v/ Prosjektleder Sølve Dag Sondbø
Pb. 7900
5020 BERGEN

Behandlende enhet:
Region vest

Saksbehandler/innvalgsnr:
Regine Benz - 51911407

Vår referanse:
2013/077644-008

Deres referanse:
2014/16490

Vår dato:
10.12.2014

Høring av regional plan, regionalt tiltaksprogram og overvåkingsprogram for vannregion Hordaland 2016 - 2021 Høringsuttalelse fra Statens vegvesen, Region vest

Forvaltningsplan

Planen framstår som oversiktlig, velstrukturert og inneholder veldig mye relevant informasjon. Planen belyser vannforvaltningen fra flere vinkler, blant annet utdypende informasjon om regelverk, befolkningsvekst og utvikling,. Dette er helt i tråd med målet om en helhetlig vannforvaltning.

Planen bygger på innspill fra de enkelte vannområdene i Hordaland med engasjerte prosjektledere. Det har gitt planen et godt faglig fundament, sikret lokalkunnskap og god forankring i kommunene.

Vi vil berømme vannregionmyndigheten og fylkeskommunen for å tilrettelegge underveis for gode prosesser med delaktighet og medvirkning.

Planens styrke er samtidig også en svakhet: dokumentet er detaljert og meget omfattende. Dette gjør planen mindre oversiktlig og brukervennlig.

Når det er sagt er en del relevante problemstillinger som blir muligens for overfladisk presentert.

- Planen kunne vært enda tydeligere om de viktigste utfordringene, konklusjonene, prioriteringene, spesielt det som er framtidige utfordringer. Hva som er viktigst å ta fatt i framover.
- Utfra tabellene i nåværende form kan det være vanskelig å finne ut hvor vannforekomsten ligger. Tabellene er i liten grad differensierte iht geografisk plassering, som kommune, type veg og antatt forurensere/ forurensningskilde.
- Vannforskriften er hjemlet i pbl, vannressursloven og forurensningsloven. Sistnevnte blir ofte brukt som hjemmel av andre myndigheter for fremme krav overfor oss i Statens vegvesen.

Det er litt utydelig hva man vil oppnå med planen og hvem som er målgruppen. F.eks. er det ikke lett for folk flest å finne fram til hvor den enkelte vannforekomsten ligger.

Postadresse
Statens vegvesen
Region vest
Askedalen 4
6863 Leikanger

Telefon: 02030
Telefaks: 57 65 59 86
firmapost-vest@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Lagårdsveien 80
4010 STAVANGER

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Landsdekkende regnskap
9815 Vadsø
Telefon:
Telefaks:

Sett under ett vil vi foreslå å ta noen grep for å stramme inn planen, tydeligere få fram prioriteringene og spisse påvirkningsfaktorene. Slik er det lettere for målgruppen å beholde den røde tråden, **forbedre lesbarheten** og finne fram til det viktigste.

Store tabeller under kap. 6 gjør dokumentet i sin helhet mindre håndterlig. Det er i seg selv en utfordring å presentere omfattende materiale på en brukervennlig måte. I stedet kan en flytte tabellene og eventuelt noe av kartmateriale ut av tekstdelen og ta dette med som vedlegg. Et alternativ er å utarbeide en nye kortere publikumsrapport i tillegg. For folk som ønsker å få en lettfattelig oversikt over de viktigste elementene.

Oversiktskartene gir et godt visuelt oversiktsbilde av det enkelte vannområde.

Rammer for arbeidet, beskrivelse av ansvar og roller til bl.a. sektormyndighetene, samarbeidsprosesser, oppfølging, virkemidler mm er godt beskrevet.

- På hvilken måte påfører regional vannforvaltningsplan nye føringer, prioriteringer i vårt arbeid etter vårt sektorregelverk? Gir den grunnlag for innsigelse?

Vi mener foreliggende regional plan kan fungere godt som et slags sikkerhetsnett og dermed være et faglig supplement for de aktuelle sektorregelverkene. Det kunne blitt tydeligere skissert i korte trekk om hvordan den regionale vannforvaltningsplanen kommer inn i bildet for eksempel for arealplanlegging, habitatsforbedring, overvannshåndtering, manglende kunnskapsgrunnlag om grunnvannet og manglende kunnskap til å gjennomføre kost-nyttevurderinger. Alle er aktuelle temaer for oss i Statens vegvesen.

- Statens vegvesen Region vest støtter forslag om en **nasjonal handlingsplan** som er fremmet under pkt 8.4.
En slik handlingsplan vil sikre at sektorene prioritere innsatsen. Uten overordnede føringer og avklaringer for sektorprioriteringene blir arbeidet for lite målrettet på sikt.

I tiltaksprogrammet foreslår vi noen mindre endringer, under punktet Tiltaksprogrammet.

Angående overvåking tatt opp i del 3, støtter vi omtale i planen fullt.

Overvåking av vegnære vannforekomster i Hordaland vil nok være en del av vårt hovedfokus på sikt. Det er grunnen til at vi trekker det fram her og ikke under overvåking.

Før vi går inn på enkelte punkter i planen, vil vi liste opp noen punkter der vi savner en grundigere omtale i planen:

- NORWAT – prosjektet i Statens vegvesen, som er oppfølgingsprosjektet til avsluttet SaltSMART. SaltSMART prosjektet er nevnt så vidt i tabell d, på s. 20, uten at ordet blir forklart eller prosjektet blir beskrevet i forvaltningsplanen. Dette må forklares bedre: Vårt arbeid i Statens vegvesen å legge til rette for et optimalt saltregime: så mye salt som nødvendig for å ivareta framkommelighet og trafikkikkerhet med så lite salt som mulig for å ta vare på miljøet.
 - o Fremtidig overvåkingsregime vil gjøre oss bedre rustet i årene som kommer. Vi ønsker derfor at dette kommer fram på en mer dynamisk og mer målrettet måte ved å ta hensyn til de vannfaglige og saltbruksmessige erfaringene vi gjør oss underveis. (Se ellers våre merknader til Overvåkingsprogram lenger nede i samme dokument.)
 - o Videre regner vi med at vårt arbeid med å gjennomføre tiltakene fra SaltSMART i forbindelse med rullering av driftskontraktene, samt at vi

reduserer eller stanser salting ved særlig sårbare resipienter, vil føre til at saltingen av vegene reduseres vesentlig.

- Vi supplerer med et eget vedlegg (vedlegg 2 som et eget dokument) med et utklipp av NTP målsetninger ift arbeidet med vannforskriften.

Bestanden av elvemuslinger: elvemuslinger er en rødlistet art. Norge har i dag mer enn halvparten av den europeiske bestanden av elvemusling, og dette gjør den til en ansvarsart for Norge. I planen blir det henvist under punkt 3.6.7 «*Berge elvemuslingen i vassregionen*». Det er et kort punkt med kun 2 linjer. Vi mener at det bør henvises til den nasjonale handlingsplanen. Det finnes flere elvemusling- stammer i Hordaland, som planen viser på s. 49 under naturmangfold. Vi anbefaler en kryssreferanse til oversiktskart og tabell «Bestander med musling». I lys av at Norge har et artsansvar for elvemuslinger hadde dette temaet «fortjent» en høyere prioritering i regional forvaltningsplan. Vårt siste konkrete eksempel her er byggeprosjektet v/ E 39 Haukåsvassdraget, der Statens vegvesen brukte relativt store beløp for å sikre stedets elvemuslingbestand.

I Hordaland har det vært høy vekst og utvikling. Arbeidet med overordnede planer, arealplaner, kommunedelplaner eller temaplaner kunne fått større rom i planen. Det er ofte i slik overordnet planarbeid der det legges føringer for vårt aktivitetsnivå langt fram i tid. Spesielt viktig siden den regionale vannforvaltningsplanen skal være en framtidsrettet plan.

- Det er beskrevet de viktigste påvirkninger i kap 3.4 under «Trendanalyser». Bra. – Her kunne det blitt sagt noe på hvilken måte vannforvaltningsplanen kommer inn. Der er viktig at også uenigheter blir beskrevet under pkt 3.8 Usemje/ uavklarte problemstillinger.
- Det er et eget kapittel om «Vegtrafikk» på s. 46 under pkt 4.1 Påverknader. Det er bra og mye er med, f.eks. tunnelvaskevann!
- Våre strategier for salting og vinterdrift av veger kunne blitt nevnt.
- Vi foreslår følgende formulering tatt inn i planen under «vegtrafikk»:
 - *«Ut i frå den kunnskapen vi har i dag, vurderer Statens vegvesen at den viktigaste påverknaden frå vegdrift i Hordaland er ureina overvatn frå veg i samband med utbygging og drift. Vidare skapar vegen vandringshinder for anadrom fisk i einskilde vassdrag. Dette gjeld i hovudsak mindre sjøaurevassdrag. På oppdrag for Statens vegvesen Region vest har Norsk institutt for vannforskning (NIVA) gjort fleire kartleggingar langs ein del riks- og fylkesvegar i Hordaland i 2006, 2010 og 2012, sistnemnde med rapport «Vegforurensning av innsjøar og vandringsmuligheter for laksefisk ved vegkulverter i Hordaland 2012». Problemkartlegginga er følgd opp i 2014 med kartlegging av kjemisk tilstand for 6 vegnære vassførekomstar i Bergen og Os» utført av COWI. Undersøkingane frå Hordaland viser at vegar med barveg-strategi (veg som vert salta) skapar problem for einskilde vassførekomstar.»*
- Det som så vidt er nevnt, men mangler en grundigere omtale er utbygging og **bygg-anleggsfase**. Dette er en svært viktig fase med potensiell stor påvirkning/ forurensning. Økt massetransport til ulike tider gjennom året kan gi økt tilslamming i elver/bekkeløp.

En del av denne utviklingen er planlegging/ gjennomføring av **Statens vegvesens store vegprosjekter**. Mange av de største vegprosjektene foregår i umiddelbar nærhet til vann. Dette er et stort og viktig fagtema som vi mener skulle vært beskrevet, eller henvist til i en regional vannforvaltningsplan. Gjennomføring av store vegprosjekter med massetransport i umiddelbar nærhet til vann, kan ha stor påvirkning til vannforekomster nå og i fremtiden og dermed hører det naturlig inn i en slik plan.

- Store samferdselsprosjekter langs vannforekomster/ sjøen, under vann, utfyllinger i sjøen, massetransport, sprengningsarbeid o.l. kunne med fordel vært nevnt.
 - o Planen kunne henvise til noen utfordringer i bygg- anleggsfasen (YM- planer, siltgardiner, erosjon, e.l.) og noen utfordringer også i driftsfasen, som håndtering av tunnelsvaskevann og renseanlegg.
- Det kan med fordel henvises til Nasjonal Transportplan (NTP) med planlagte fremtidige vegprosjekter.
- Det kunne presiseres at det ikke knytter seg økonomiske midler til planen.
- Planen kunne med fordel presisere i hvor stor grad den er forpliktene/ juridisk - bindende og om den gir grunnlag for innsigelse.
- Planen kunne vært tydeligere ift målgruppen og formål.
- Vi støtter opp under forslaget om ny gjennomgang av SMVF ved neste planperiode.
- Kap 11 i planen, Omgrep og definisjoner, kan med fordel utvides til å favne flere ordforklaringer, forkortelser, som f.eks. Salt SMART (Strategi og styring, Miljøvirkninger, Alternativer, Reduksjon og Tiltak) og NORWAT (Nordic Road Water)
- Å velge ut noen referanser er nødvendig i en slik plan. Det vil alltid være en avveining mellom ulike hensyn. Dvs utvalg av de viktigste referansene på bekostning av at noen blir utelatt.
- Kap 12 med referanser kan eventuell utvides med flere henvisninger, f.eks. enten en generell **henvisning til Statens vegvesens nettsider**: www.vegvesen.no, videre til Fag/ Miljø og omgivelser/ Forurensning/ Vann.
- Eller mer spesifikke lenker f.eks. om avsluttet SaltSMART :http://www.vegvesen.no/Fag/Fokusomrader/Forskning+og+utvikling/SaltSMART/_attachment/181518?_ts=12bedb347b8&fast_title samt oppfølgende etatsprogram: NORWAT http://www.vegvesen.no/Fag/Fokusomrader/Forskning+og+utvikling/NORWAT/norwat?fast_title=NORWAT
- Vår rapport nr. 295» Vannbeskyttelse i vegplanlegging og vegbygging. Vi henviser til vårt brev av 14.10.2014, Vegbygging langs vassdrag 8vårt nummer. 2014/125986-001). Rapporten ligger her: http://www.vegvesen.no/_attachment/657669/binary/999914?fast_title=SVV+rapport+295+Vannbeskyttelse+i+vegplanlegging+og+vegbygging.pdf

Etter vårt syn er det viktig at det fremover fokuseres på **overvann/avrenning fra tette flater i byer**, tettsteder, industriområder og sedimenter ved elveutløp til sjø. Her er det behov for mer kunnskap.

Det samme gjelder for **flombåndtering**. Hyppigere flommer med erosjon og stor massetransport i vassdragene vil kunne påvirke mange forhold i vannforekomstene.

Det blir beskrevet noe under pkt 3.4, men lite konkret hva det innebærer for vårt arbeid. Hvordan håndtere store vannmengder? Hva er blitt gjort av tiltak? Hva kan vi gjøre i framtiden for å forebygge/ unngå denne problemstillingen? Her vil vi gjør oppmerksom på og anbefale en kortfattet veileder utarbeidet av Rogaland fylkeskommune i samarbeid med COWI: «På lag med regnet. Veileder for lokal overvannshåndtering» utgitt i sept 2013. Den er publisert bl.a på Miljødirektoratets nettsider og ligger her: http://www.miljodirektoratet.no/no/Klimatilpasning_Norge/Bibliotek/Publikasjoner/Pa-lag-med-regnet/

Det er bra at planen beskriver klimautfordringene og henviser til klimaplan i Hordaland.

- Med fordel kunne det henvises til at det kan bety store utfordringer også for samferdselen i vannregion Hordaland. Oversvømmelser fra oktober er ferskt i minne, med en 200 års flom i Voss, stenging av Bergensbane, E 16 og 30 andre veier.

Det er ønskelig at konklusjonen gir oss konkrete resultater. «Manglende kunnskapsgrunnlag» stemmer nok i de fleste tilfeller, samtidig er det lagt ned mye arbeid fra oss i Statens vegvesen til kartlegging og utredning i løpet av de siste 3 årene.

- Presisering av vår rolle og ansvar: Statens vegvesen har et sektoransvar, vi kan være ansvarlig tiltakshaver, men vi har ikke overordnet myndighet. Vi er vegeiere for riksvegene og vegforvalter for fylkesvegene.
 - o Kartlegging tas via Sams vegadministrasjon, mens vegeier må dekke kostnadene for tiltak. Det er viktig at fylkeskommunene som vegeiere og regional planmyndighet har god dialog med vannregionmyndigheten.
- For oss i Statens vegvesen er et meget sentralt tema tatt opp under pkt 5.4 «Unntaksføresegner», Unntaksbestemmelser. Ved siden av § 8, utsatt friste, og § 10, mindre strenge miljømål, er det hovedsaklig **ny aktivitet eller nye inngrep, jfr § 12** under pkt 5.4.4 få stor betydning. I lys av at planen er relativ omfattende, befolkningsvekst med stor utbygging står det relativt lite om § 12 og praktisk betydning i framtiden. Dette mener vi burde omtales grundigere. Det er særdeles viktig å jobbe målrettet og forebyggende i nye prosjekter.

Vi vil anbefale en tydeligere, mer spisset framstilling av følgende:

- **Kost- nyttevurderinger skal ligge til grunn for prioritering og gjennomføring av tiltak.** Dette sammen med effektvurderinger og vurdering av **samfunnsøkonomisk lønnsomme tiltak** er og vil være en stor faktor i vårt arbeid i Statens vegvesen.
- **Kost- nyttevurderinger er krevende.**
 - o Kostnadsoverslag for tiltak er ansvaret til de enkelte sektormyndighetene. Det vil vi ta med oss videre.
- **Målkonflikter**, med spesiell vekt på befolkningsutviklingen i sentrale deler av vannregionen og påfølgende trykk på utbygging av infrastruktur.
- **Klimautfordringer** i vannregionen Hordaland kan synliggjøres med kart.
- **Grunnvannet**, hva vet vi så langt, grov skissering av vegen videre.
- Ovennevnte er muligens innspill til nasjonale myndigheter, som kan gå sammen med forslag om en nasjonal handlingsplan.

Tiltaksprogram

Det er bra at tiltaksprogrammet presenteres som en egen selvstendig del.

Bra også at det henvises, lenkes til, oversiktslistene (xls.x -lister) fra de enkelte vannområdene. I denne sammenhengen viser vi til tidligere innspill fra Statens vegvesen, P&F i Hordaland v/ Sindre Lillebø og samarbeid med Ressurs v Hilde Sanden Nilsen. Innspill til vannområdenes tiltakslistene ble sendt fra oss i 2013 (i vårt journalsystem under nummer: 2013/2013/077644) Høringsuttalelse til tiltaksprogrammet er utarbeidet i samarbeid med Hilde Sanden Nilsen v/ Ressurs.

Vedlagt til høringsuttalelsen er vår nyeste utredningsrapport av 6 forhåndsidentifiserte vegnære vannforekomster i Bergen og Os kommune. Se vedlegg.

- Tabellene i tiltaksprogrammet kunne med fordel inneholde informasjon som gjør det mulig for alle i målgruppen til å finne fram til det rette stedet. I praksis vil det bety å supplere med info: kommune, vann- id, og vegtype og nummer.

Generelt: En mer enhetlig utforming/ layout for problemomfang/tiltakslistene for de enkelte vannområdene vil gjøre planen lettere å lese.

Vidare er tabell «tiltak fordelt etter påverknadstype» s. 3, ikke i samsvar med oppført «påverknadstype» i tiltakstabellene for de enkelte vannområdene.

Vannområder:

Voss-Osterfjorden vassområde: (ingen merknader utover den generelle merknaden nevnt lenger oppe)

Nordhordland vassområde: (ingen merknader)

Vest vassområde: s. 49 mangler overskrift knyttet til vassområde Vest.

Elles kan «problemtabell» med fordel samordnes med «tiltakstabell» for å unngå gjentakning. Når det gjelder miljømål (GØP) for Sterkt Modifiserte Vassforekomster (SMVF) har Statens vegvesen spilt inn ønske om at Liavatnet ved Lyderhorn (056-26706-L) i Bergen bør defineres som en sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med mindre strenge miljømål (GØP). Dagens vassforekomst er omfattende fylt igjen og er kraftig endret i forhold til opprinnelig naturtilstand (utfylling er her søkt om og godkjent av regionale miljømyndigheter FM, flere ganger).

Angående tiltakstabell (s. 67 -78), kan ordlyden under tiltaksfeltet i tabell endres for vannforekomst 055-26962-L Eikelandsvatnet fra «overvåking» til «problemkartlegging». Vi ber videre om endring for tiltak 056-26772-L Sælevannet, 055-26719-L Frølandsvannet, 056-26581-L Liavatnet (gjengitt X2) og 056-144423-L Råtjørn, ved at ordlyden «sjå kommentarfelt» erstattes med «problemkartlegging». Tiltak i sjø 026010902-C Pollen i Sund kommune er ellers oppgitt med feil «ansvarsmynde». Tiltaket er knyttet til fv. 555 der FK er ansvarsmynde (sistnemnde tiltak er ikke fremmet som tiltak fra SVV).

Sunnhordland vassområde: (ingen merknader utover den generelle merknaden nevnt lenger oppe).

Hardanger vassområde: Tiltaket «å utbetre vandringshinder /kulvert 052-141-R, Longvotnevatnet og Steinsdalselvi bekkefelt, samt 0052-20-R Kaldestadelvi og 052-81-R Vikelva» står oppført med feil iht til ansvar. Tiltaket er knyttet til fv. 7 der fylkeskommunen (FK) er ansvarlig myndighet.

Overvåkingsprogram

Vi henviser til kort omtale av vårt NORWAT- program, tidligere SaltSMART, lenger oppe i denne høringsuttalelsen.

Vi vil bemerke at utvalget av innsjøer vil bli gjort etter faglig vurdering og i henhold til sannsynlighet for påvirkninger. I tillegg fortsetter undersøkelsene i forkant av driftskontraktrulleringene.

Statens vegvesen ser positivt på utarbeidelse av et felles program for problemkartlegging for ferskvann. For tiltaksovervåking gjelder prinsippet «forurenses/ påvirkes betaler». Denne prosessen kan med fordel knyttes til utslippstillatelse gitt etter forurensningsloven i tilfeller der dette er aktuelt.

Ingen merknader utover det til pkt 1 og 2.

Til pkt 3. vil vi bemerke at kostnadene til tiltaksovervåking og problemkartlegging er usikre. Statens vegvesen har gjennomført grunnleggende kartleggingsrunde fram til 2014 på basis av flere faktorer som tidligere undersøkelser, trafikkmengde, avstand til veg, mm.

Vegen videre

Vi i Statens vegvesen Region vest vil samle våre data i 2015 og utarbeide forslag til overvåkingsplan fra vårt ståsted som sektormyndighet. Dette i nært samarbeid med Vegdirektoratet som muligens kommer med overordnede føringer for å sikre like rutiner i regionene.

Kostnadene til overvåking vil være en del i vårt årlige budsjettarbeid.

Vi vil utarbeide et enkelt kostnadsoverslag i 2015 til dette formål.

Vi støtter forslaget om mulig spleising. Det kan være et godt virkemiddel for å unngå fragmentering i arbeidet. Spleising blir brukt i altfor liten grad.

I denne høringsuttalelsen har vi også støttet oss på notatet fra MD, publisert på Vannportalen, <http://www.vannportalen.no/fagom.aspx?m=31769&amid=3654640> om regionens høringsutkast, sammenstilling.

Avslutningsvis vil vi sitere Rogalands kommentar som er gjengitt i ovennevnte notat.
«Det gjenstår en del arbeid for å få alle momenter på plass. ... Vannforskriften gir oss muligheter for et mer langsiktig arbeid. Vi skal drive planleggingen i mange år framover. Nå er det viktig at vi kommer i gang med de største utfordringene først.»

V&T, Samfunnsseksjonen

Med hilsen

 Grethe Vikane
 Seksjonsleder

 Regine Benz
 Miljøplanlegger, regionalt
 vannforskriftskordinator

Vedlegg

Vedlegg 1:

Rapport av COWI på oppdrag av Statens vegvesen, Region vest, V&T, Samfunnsseksjonen
«Kartlegging av kjemisk tilstand i 6 vegnære vannforekomster i Bergen og Os kommune»

Vedlegg 2:

Målsetninger ift NTP- 2014- 2023 for Transportsektorens arbeid med vannforskriften